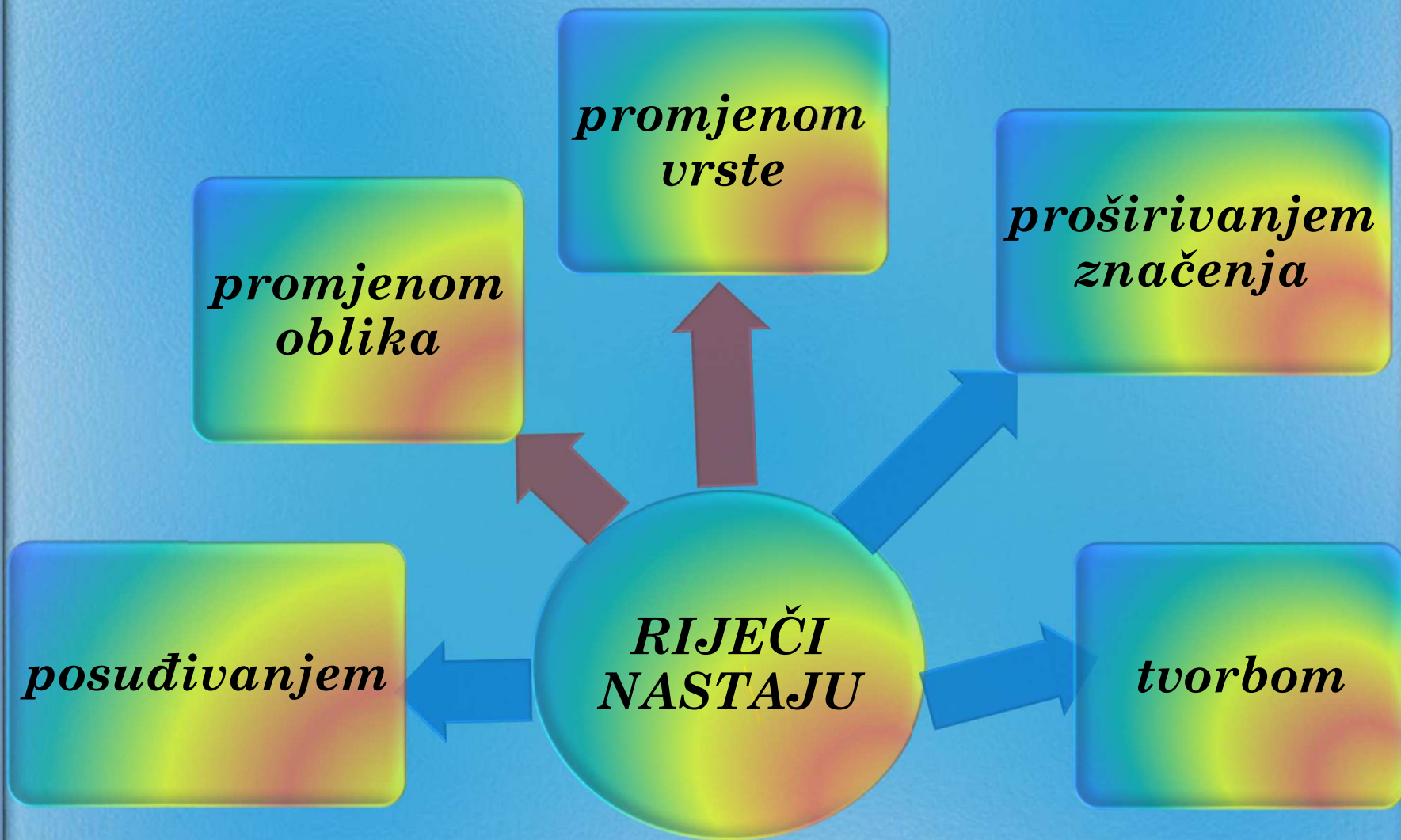

Nastajanje riječi, tvorba riječi

TVORBA RIJEČI

Jezična pojava gdje od jedne ili više riječi nastaju nove riječi

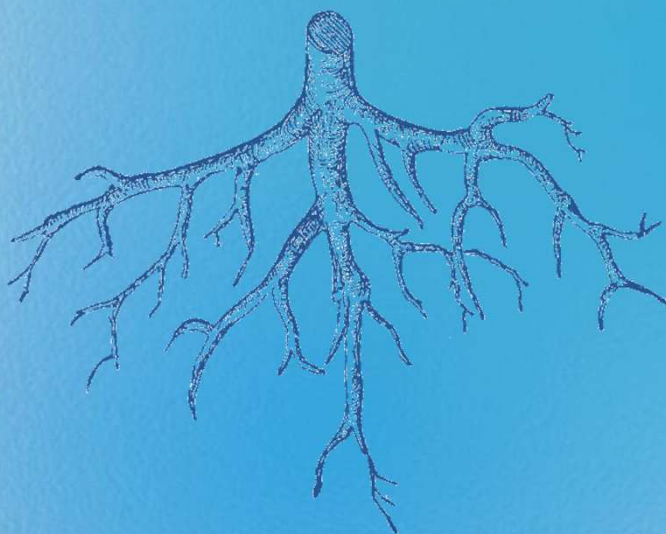
Zadatak

Napišite što više riječi
koje u sebi sadrže **pis**.

Pobjednik je ekipa koja
osmisli najveći broj
riječi

KORIJEN RIJEČI I PORODICA RIJEČI

Niz glasova koji nosi osnovno značenje riječi naziva se **korijen riječi**

Korijen riječi možemo lako otkriti ako ispišemo niz riječi koje imaju isto osnovno značenje i isti niz glasova.

jotacija

Riječi koje imaju značenjsku vezu i isti niz glasova nazivamo **porodicom riječi**.

Napiši korijen riječi

- učenje
- kuharica
- rodbina
- uloviti
- mornarica

Korijen riječi možemo lako otkriti ako ispišemo niz riječi koje imaju isto osnovno značenje i isti niz glasova.

- učenje

učenje – učenik, učionica, naučiti

- kuharica

kuharica – kuhati, kuhar, skuhati

- rodbina

rodbina – rod, izrod, urod, narod

- uloviti

loviti – lovac, ulov, izlov

- mornarica

mornarica- more, mornar, pomorski

**Spadaju li sve riječi u istu
porodicu riječi?**

umor, mornar, zamor

poklon, zaklon, skloniti

klima, klimati, klimav

zora, prozor, zornica

Izbaci uljeza

- mornar

- poklon

- klima

- prozor

Zapamti: u istu porodicu riječi spadaju samo one riječi
koje su **značenjski povezane i imaju isti korijen**

**OSNOVNI POJMOVI U TVORBI
RIJEČI**

Od koje su riječi nastale zadane riječi?

kuća

star

cvijet

noć

luka

lud

nosina

listić

vozačica

biserje

brkat

mladost

kuća

star

cvijet

noć

luka

lud

nosina

listić

vozačica

biserje

brkat

mladost

<nos

< list

< vozač

< biser

<brk

< mlad

NETVORBENA (KORJENITA)RIJEČ

- riječ koja nije nastala tvorbom (nije nastala od neke druge riječi)

TVORBENA RIJEČ (TVORENICA)

- riječ koja je nastala tvorbom od neke druge riječi

OSNOVNA RIJEČ

- polazišna riječ u tvorbi riječi

nos > nosina

list > listić

- riječ od koje se tvori druga riječ

vozač > vozačica

biser > biserje

brk > brkat

mlad > mladost

Podcrtaj zajedničke dijelove
osnovne riječi i tvorenice.

nos > nosina

list > listić

vozač > vozačica

biser > biserje

brk > brkat

mlad > mladost

TVORBENA OSNOVA

dio riječi zajednički osnovnoj
riječi i tvorenici

nos > **nos**ina

list > **list**ić

vozač > **vozač**ica

biser > **biser**je

brk > **brk**at

mlad > **mlad**ost

Kako su nastale tvorenice?

nosina

listić

vozačica

biserje

brkat

mladost

**Tvorenice su nastale
dodavanjem nastavaka.**

nos**ina**

list**ić**

vozač**ica**

biser**je**

brk**at**

mlad**ost**

SUFIKS

**tvorbeni nastavak
(dometak)**

- dio tvorenice koji se dodaje iza osnove

Kako su nastale tvorenice?

nitko

nečovjek

najveći

nepismen

nazidati

zamisliti

Tvorenice su nastale dodavanjem predmetaka.

PREFIKS - tvorbeni predmetak

dio tvorenice koji se
dodaje ispred osnove

najčešće jedan glas ili
prijedlog (na, za, do ...)

nitko

nečovjek

najveći

nepismen

nazidati

zamisliti

Kako su nastale tvorenice?

ribolov

plavook

crnocos

osnovnoškolski

kolovoz

blatobran

**Tvorenice su nastale od
dviju osnova.**

ri**o**lov

plav**o**ok

crn**o**kos

osnovn**o**školski

kol**o**voz

blat**o**bran

INTERFIKS - tvorbeni umetak, spojnik

- dio tvorenice koji se dodaje između dviju osnova

Najčešći spojnik je –o–, ali može biti i –i– (pazikuća, visibaba, skočimiš)

rib**o**lov

plav**o**ok

crn**o**kos

osnovn**o**školski

kol**o**voz

blat**o**bran

TVORBENI NAČINI

Koje tvorbene sastavnice
sudjeluju u tvorbi riječi?

- nos-ina
- list-ić
- vozač-ica
- biser-je
- brk-at
- mlad-ost

OSNOVA I SUFIKS

IZVOĐENJE (SUFIKSACIJA)

Učitelj

-

ica

>

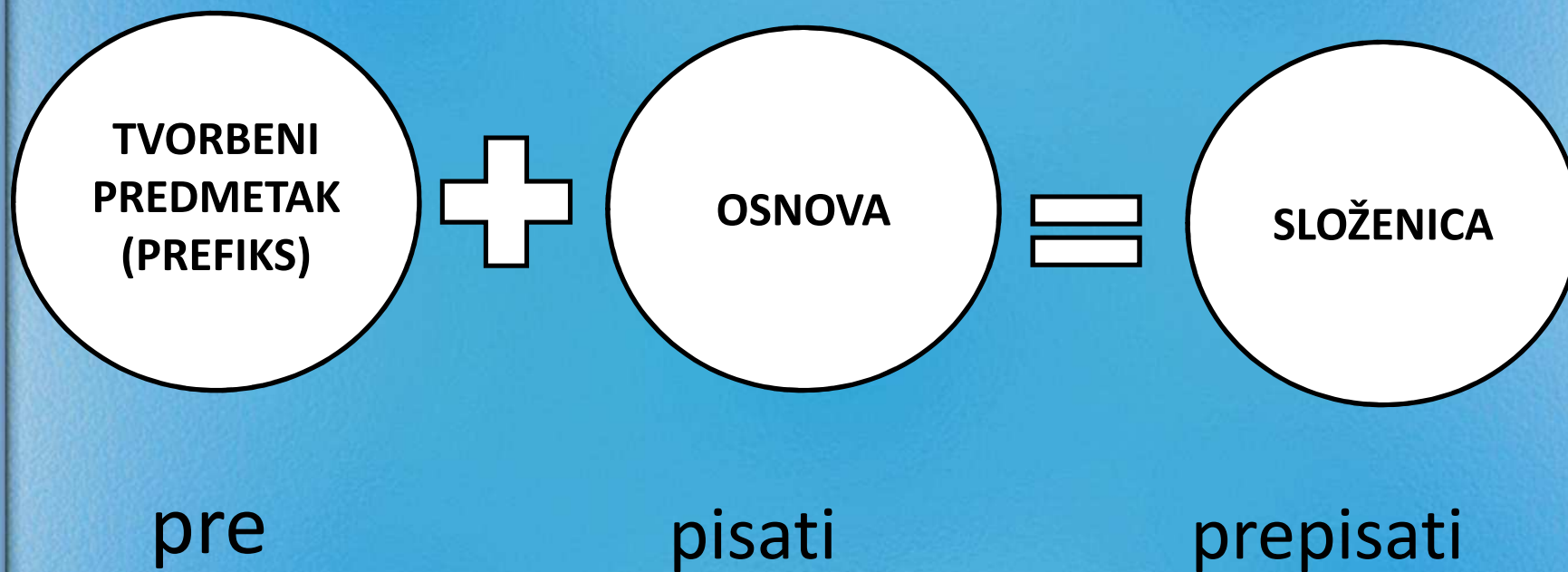
učiteljica

Koje tvorbene sastavnice
sudjeluju u tvorbi riječi?

- nitko
- nečovjek
- najveći
- polupismen
- međuvrijeme
- nazidati
- zamisliti

PREFIKS I OSNOVA

PREFIKSACIJA

Koje tvorbene sastavnice
sudjeluju utvorbi riječi?

uz-**glav**-l-je

na-**ram**-ak

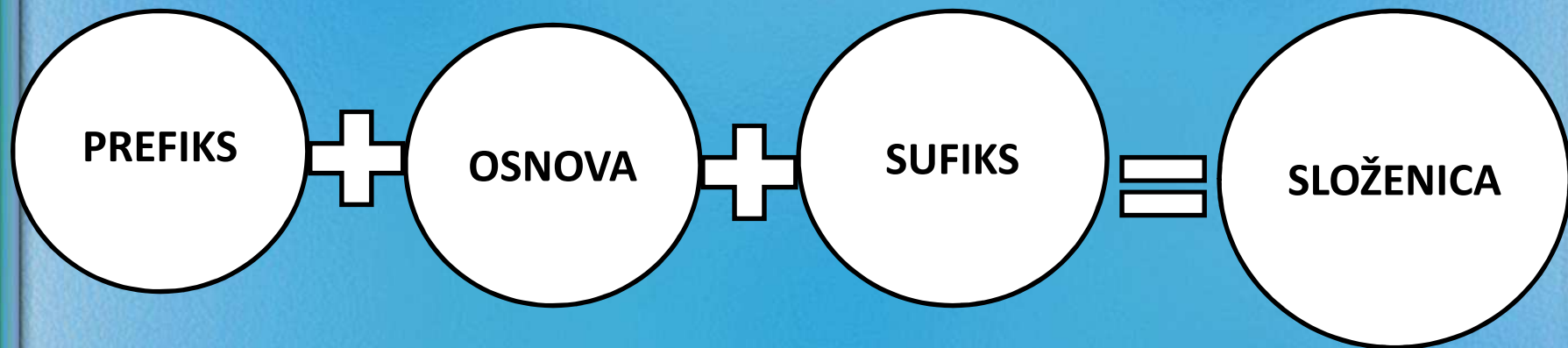
na-**prst**-ak

po-**imen**-ce

bez-**vod**-an

PREFIKS, OSNOVA I
SUFIKS

PREFIKSALNO-SUFIKSALNA

pod

- mor(e)

-

je

>

podmorje

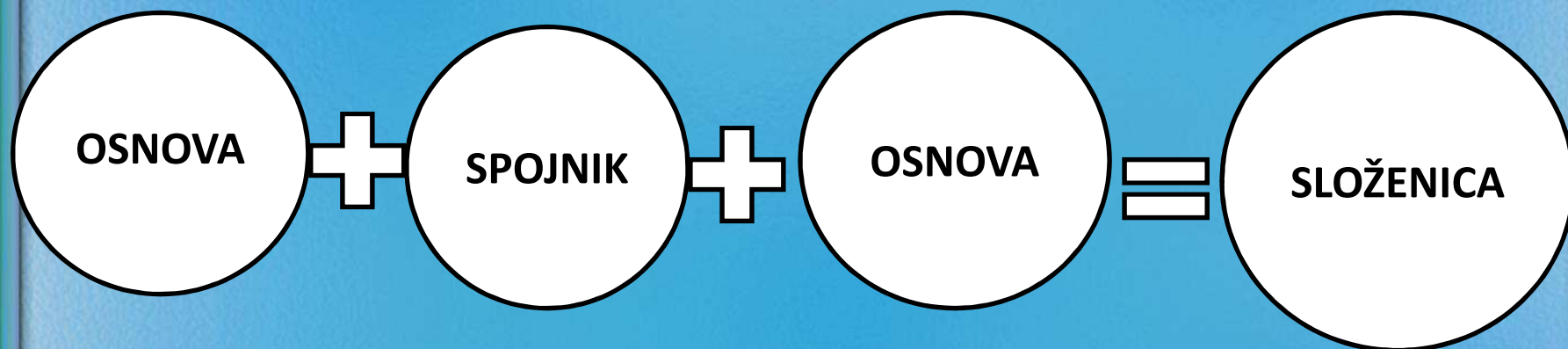
Koje tvorbene sastavnice
sudjeluju u tvorbi riječi

- rib-o-lov
- plav-o-ok
- crn-o-kos
- osnovn-o-školski
- kolo-voz
- blato-bran

DVIJE OSNOVE

DVIJE OSNOVE I SPOJNIK

SLAGANJE

vod(a) - o - vod(iti) > vodovod

Pročitaj sljedeće primjere:

N ž. r. jd.

INA

npr.

MUP

itd.

PDV

gđa.

RH

dr.

HDZ

HAZU

HNS

KRAĆENJE

KRATICA

riječ nastala kraćenjem

OBIČNE KRATICE

- skraćene riječi ili izrazi
- obično se pišu malim slovom
s točkom
- čitaju se punim nazivom

šk. god.

st.

mn.

m.r.

dr.

npr.

itd.

tzv.

N/G/A

SLOŽENE KRATICE

- nastaju kraćenjem punih naziva država, tijela državne uprave, političkih stranaka, ustanova, klubova, udruga
- ponašaju se kao svaka riječ, imaju svoj vlastiti naglasak, rod i broj, a neke se mogu i sklanjati. Od nekih možemo tvoriti nove riječi (mupovac, hadezeovski)

SAD, HDZ, SDP, HNK, MUP,
HVIDRA, HAZU

- čitaju se kao zasebna riječ
esade, hadeze, esdepe,
haenka, mup, hvidra, hazu

RIJEČI NASTAJU

- POSUĐIVANJEM
- PROMJENOM OBLIKA
- PROMJENOM VRSTE
- PROŠIRIVANJEM ZNAČENJA
- TVORBOM RIJEČI
  - IZVOĐENJEM
  - PREFIKSACIJOM
  - SLAGANJEM
  - KRAĆENJEM